

менеджери, менеджери проектів тощо; керівники і головні бухгалтери «обнальних» підприємств, інші «спеціалісти» з незаконних готівкових операцій; технічні керівники і відповідальні фахівці замовника і виконавця; керівники і відповідальні спеціалісти функціональних служб замовника і виконавця (фінансової служби, бухгалтерії, юридичної служби, служби кадрів тощо); технічні виконавці проекту (інженери-програмісти, архітектори комп'ютерних систем, розробники, аналітики, тестувальники, спеціалісти з документування тощо); інші спеціалісти, які безпосередньої участі в проекті не приймають, проте забезпечують його

реалізацію (системні адміністратори, спеціалісти з інформаційної безпеки тощо).

Все вище викладене дає підстави для висновку про те, що успіх у боротьбі із злочинами в сфері держаних закупівель послуг з розробки і впровадження комп'ютерних програм цілком залежить від формування відповідної криміналістичної методики розслідування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Гончаренко В. И., Кушнір Г. А., Подпалый В. А. Понятие криминалистической характеристики преступления // Криминалистика и судебная экспертиза. Киев, 1986. Вып. 33.*

СИСТЕМА ГАРАНТОВАНОЇ ДЕРЖАВОЮ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ В МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНАМИ ЇХ ВИБОРЧИХ ПРАВ

SYSTEM OF FREE LEGAL AID IN THE MECHANISM OF IMPLEMENTATION BY CITIZENS OF THEIR ELECTORAL RIGHTS

С. БРЕУС

*аспірант, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
(Науковий керівник професор О. В. Совгиря)*

Breus S.

2011 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про безоплатну правову допомогу» [1], який ознаменував новий етап у становленні України як дійсно правової держави. Даний закон визначав зміст права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги, державні гарантії щодо надання безоплатної правової допомоги.

У свою чергу, з 1 липня 2015 року набули чинності норми згаданого Закону у частині надання безоплатної вторинної правової допомоги окремим соціальноворазливим

категоріям громадян у цивільних та адміністративних провадженнях.

Поряд з цим, Конституція України декларує кожному громадянину право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 38) [2]. Тому система безоплатної правової допомоги може виступати гарантією реалізації даної статті.

Проте на сьогодні є непоодинокі факти порушення активного виборчого права громадян, внаслідок відсутності їх в списках

виборців на виборчій дільниці. Так, для забезпечення державного обліку громадян України, які мають право голосу відповідно до ст. 70 Конституції України був створений Державний реєстр виборців в Україні, на підставі інформації з якого і формуються списки виборців. На думку окремих вчених, функціонування Державного реєстру виборців в Україні виявило низку проблем, основна маса яких полягає у включенні відомостей про особу виборця до Реєстру з певними помилками (неточностями) чи взагалі відсутність даних про окремих осіб-виборців в Реєстрі [3, 208].

Важливо, що ч. 1 ст. 32 Закону України «Про державний реєстр виборців» визначено, що особа, яка зверталася до органу ведення Реєстру або регіонального органу адміністрування Реєстру щодо включення себе або інших осіб до Реєстру, внесення змін до персональних даних Реєстру або отримання відповіді на свій запит, може оскаржити до суду рішення, дії чи бездіяльність відповідного органу Реєстру в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства [4].

Особлива актуальність даного питання підтверджується статистичними показниками, які були оприлюднені у постанові Пленуму Вищого адміністративного суду України № 9 від 12 вересня 2014 року. Так, під час виборів Президента України у 2010 році судові справи щодо уточнення списків виборців становили 96% виборчих справ (32374 справи з 33801 справи всіх категорій), у 2014 році – 98% виборчих справ (4831 з 4912); під час виборів народних депутатів України у 2006 році кількість справ цієї категорії становила 5618 справ, або 78% загальної кількості справ (7182), у 2007 році – 7689 справ, або 90% загальної кількості справ (8501), у 2012 році – 6448, або 72% загальної кількості справ (9009) [5].

Варто зауважити, що вітчизняним законодавцем встановлюються додаткові сприятливі умови, за яких громадяни оперативно зможуть реалізувати свої виборчі права шляхом судового зобов'язання службових

осіб органів ведення Державного реєстру виборців або виборчої комісії внести уточнення до списку виборців.

Отже, на нашу думку, слід виокремити наступні сприятливі умови:

1. Судовий збір за розгляд такої категорії справ не сплачується (ч. 3 ст. 173 Кодексу адміністративного судочинства України) [6];

2. Справи про уточнення списку виборців розглядаються судами у скорочені строки. Суд вирішує адміністративні справи щодо уточнення списку виборців у дводенний строк після надходження позовної заяви, але не пізніше ніж за два дні до дня голосування, а якщо позовна заява надійшла за два дні до дня голосування, – невідкладно (ч. 4 ст. 173 Кодексу адміністративного судочинства України) [6].

3. Постанови адміністративного суду щодо внесення змін у списки виборців виконуються негайно (ч. 6 ст. 173 Кодексу адміністративного судочинства України [6]).

Поряд з цим залишається важливим питання оперативності надання гарантованої державою безоплатної професійної правничої допомоги під час судового розгляду даної категорії справ.

Звертаємо увагу, що п. 1 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» [1] визначено вичерпний перелік категорій громадян, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, що може полягати у складанні позовної заяви та представництва інтересів особи в адміністративному суді щодо уточнення списку виборців.

Серед усіх інших суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу слід виокремити осіб, які перебувають під юрисдикцією України, якщо їхній середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення.

Разом з цим, наказом Координаційного центру з надання правової допомоги «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації надання безоплатної вторинної правової допомоги місцевими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги» № 160 від 26 червня 2015 року [7], встановлюється перелік документів, які повинен надати заявник до свого звернення для підтвердження його належності до суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу. Інколи для надання повного пакету документів, які підтверджують такий статус, потрібно значний проміжок часу.

Враховуючи нагальну потребу у оперативному наданні правової допомоги особі у питаннях щодо уточнення списку виборців, пропонуємо доповнити ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» пунктом 13 наступного змісту:

«13) громадяни України з питань звернення з адміністративним позовом про уточнення списку виборців, у тому числі про включення або виключення зі списку себе особисто або інших осіб».

Також слід наголосити, що до одного із основних завдань центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги (далі – Центри) є підвищення правової свідомості, культури та освіченості населення – правопросвітництво (підпункт 1 пункту 7 Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 2 липня 2012 року № 967/5) [8]. Тому під час виборчого процесу, Центри повинні активізувати свою роботу щодо інформування громадян про механізми реалізації виборчих прав та, зокрема, ролі системи безоплатної правової допомоги під час судового захисту їх виборчих прав та законних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Про безоплатну правову допомогу* : Закон України від 2 червня 2011 року №

3460-VI // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577.

2. *Конституція України* : Основний Закон України від 28 червня 1996 року № 245к/96-ВР із змінами, внесеними згідно із Законом України № 1401-VIII від 2 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 28. Ст. 532.

3. *Кукоба О. О.* Окремі аспекти уточнення списків виборців у судовому порядку // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2014. Вип. 197(3). С. 208–214.

4. *Про Державний реєстр виборців* : Закон України від 22 лютого 2007 року № 698-V // Відомості Верховної Ради України. 2007. № 20. Ст. 282.

5. *Про узагальнення практики вирішення адміністративними судами спорів про зміну виборчої адреси та місця голосування, уточнення списків виборців, які виникли під час позачергових виборів Президента України та виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних і міських голів* : постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 12 вересня 2014 року № 9. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0009760-14>

6. *Кодекс адміністративного судочинства України* : Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.

7. *Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації надання безоплатної вторинної правової допомоги місцевими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги* : наказ Координаційного центру з надання правової допомоги від 26 червня 2015 року № 160. URL : http://legalaid.gov.ua/images/legislation/Nakaz_CC_160.pdf

8. *Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги* : наказ Міністерства юстиції України від 2 липня 2012 року № 967/5. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12>